

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет «Образотворче мистецтво»

Кафедра теорії і історії мистецтв

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

з науково-педагогічної роботи

Марина ТОКАР

2021 року

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АНАЛІЗ ТВОРІВ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА»**

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань 02 «КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО»

Спеціальність: 023 «Образотворче мистецтво,

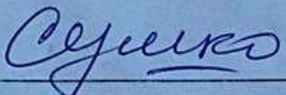
декоративне мистецтво, реставрація»

Програму розроблено кафедрою теорії і історії мистецтв Харківської державної академії дизайну і мистецтв

Розробник програми: член-кореспондент Національної академії мистецтв України, доктор мистецтвознавства, професор **Соколюк Л.Д.**

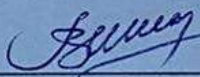
Обговорено та рекомендовано на засіданні кафедри теорії і історії мистецтв Харківської державної академії дизайну і мистецтв

(протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.)

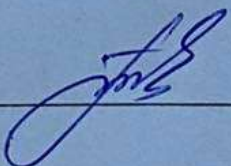
В.о. зав. кафедри Валентина СУШКО

Узгоджено:

Декан факультету

«Образотворче мистецтво» Володимир ШЕВЧЕНКО

Завідувач

навчального відділу ХДАДМ Галина ЖЕРНОКЛЬОВА

Затверджено Методичною радою Харківської державної академії дизайну і мистецтв (протокол № ~~20-06~~ від ~~01.11~~. 2021 р.)

© Соколюк Л.Д.

© Кафедра теорії і історії мистецтв ХДАДМ

2. Заплановані результати навчання

Дисципліна «Аналіз пам'яток мистецтва» спрямована на розвиток аналітичного сприйняття творів різних видів мистецтв, що є базовою складовою мистецтвознавчої діяльності.

Мета навчальної дисципліни «Аналіз пам'яток мистецтва» навчити студентів методиці формального аналізу творів мистецтва.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Аналіз пам'яток мистецтва» є:

- ознайомлення студентів з метою, матеріалом та принципами формального аналізу твору мистецтва;
- ознайомлення студентів зі специфікою живопису, графіки та скульптури як видів мистецтва та їхніми головними засобами виразності;
- розвиток у студентів аналітичного мислення;
- набуття студентами практичних навичок аналізу творів мистецтва.

Згідно з вимогами освітньо-кваліфікаційної програми у результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- методику, мету і завдання формального аналізу, які полягають в розкритті ідеї твору мистецтва, переданої за допомогою виразних засобів;
- специфіку пластичної мови та засобів виразності різних видів мистецтва;
- закономірності розвитку світового образотворчого мистецтва у контексті змін світобачення і змін художньої мови;
- теорії кольорознавства;
- закономірності композиційної побудови, особливості композиції творів різних видів мистецтв;
- специфіку ансамблевих видів мистецтва.

вміти:

- аналізувати твори живопису, графіки та скульптури з погляду розкриття змісту через форму;
- аргументовано давати їм оцінку;
- володіти мистецтвознавчою термінологією.

Інформативний зміст навчальної дисципліни

Дисципліна «Аналіз творів сучасного мистецтва» викладається студентам першого рівня вищої освіти (бакалавріату за ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»). Інформативний зміст навчальної дисципліни «Історія зарубіжного мистецтва» складається з 15 тем.

Аналіз творів живопису

Тема 1. **Вступ в мистецтвознавчий аналіз.** Мета та специфіка мистецтвознавчого формального аналізу. Аналіз та опис. Критерії аналізу. Аналіз та синтез. Мета формального аналізу – розкриття ідеї твору. Ієрархія змісту твору: сюжет, тема, ідея.

Тема 2. **Порівняльний аналіз двох творів мистецтва – мета, структура.** Порівняльний мистецтвознавчий аналіз як метод дослідження історії мистецтва. Завдання порівняльного аналізу. Особливості та структура паралельного порівняння.

Тема 3. **Колористичні системи М. Волкова.** Живопис як вид мистецтва та його специфіка. Види та форми живопису. Матеріали. Колір як засіб виразності. Колористичні системи М. Волкова як спосіб передачі кольору по відношенню до середовища.

Тема 4. **Теорія кольору Й. Іттена.** Баухауз, розробка універсального інструментарію мистецтва. Теорія кольору Йоганнеса Іттена. Дванадцятичастне кольорове коло. Теорія семи кольорових контрастів та приклади її застосування в аналізі творів живопису. Паралелі між теоріями Й. Іттена та М. Волкова.

Тема 5. **Поняття та елементи композиції. Композиція в живописі.** Поняття композиції. Контраст та аналогія. Композиційні схеми. Композиційний вузол. Складові композиційної побудови, засоби передачі

глибини простору, види простору в картині. Види композиції за презентацією персонажів та принципи їх дії.

Специфіка аналізу творів графіки, скульптури та ансамблевих видів мистецтва

Тема 6. Засоби виразності в графіці. Специфіка графіки як виду мистецтва. Види та типи графіки за формою, за виконанням, за технікою. Принцип чорного і білого. Контраст. Конструктивні та художньо-виразні засоби.

Тема 7. Пластична мова скульптури. Специфіка скульптури як виду мистецтва. Види та форми скульптури. Матеріали. Простір різних форм скульптури. Фактори скульптурної композиції. Світло в скульптурі. Пластика. Стилзація. Історична еволюція художньої мови скульптури.

Тема 8. Книжкове оформлення як цілісний комплекс і особливості його аналізу. Особливості книжкового оформлення як ансамблю. Його функції. Зв'язок оформлення зі змістом книги та з книжковим блоком. Складові книжкового оформлення. Синтез. Архітектоніка.

Тема 9. Специфіка театрального мистецтва. Аналіз сценографії. Поняття сценографії. Завдання та складові театрального оформлення. Декорації. Сценічний простір та типи його вирішення. Колір, світло, пластика. Костюм, його функції і виражальні можливості. Світлова режисура.

Аналіз творів сучасного мистецтва

Тема 10. Інсталяція (англ. Installation - установка) **та її естетичний зміст.** Роль побутових предметів, промислових виробів і матеріалів, природних об'єктів, фрагментів текстової або візуальної інформації в композиційній побудові інсталяції. Смислові трансформації утилітарної функції та гра значень в результаті перетворення доквілля і зміни контекстів. Символічна функція інсталяції. Аналіз творів Хрісто та Жанни Клод, Олафура Едіссона та Іллі Кабакова.

Тема 11. Перформанс (англ. performance - виступ, виконання, гра, вистава) **як одна з форм сучасного мистецтва, різновид акціонізму.** Різниця між перформансом і хеппінгом. Перформанс як театр візуальних мистецтв та його складові. Елементи пантоміми. Виразальні засоби танку, музики, поезії. Роль відео і кіно. Аналіз творів Марини Абрамович, Ани Мендєсти та Йозефа Бойса.

Тема 12. Відео-арт (англ. video-art) **та його зв'язок з експериментальними пошуками авангарду 1960-х рр.** Способи оперування з відеотехнікою, комп'ютерним та телевізійним зображенням. Умовність та двозначність технічного коду. Ілюзорність у відтворенні реальності. Відсутність акторів, звуку й сюжету. Зв'язок між мовою візуальних засобів масової комунікації і концептуальним мистецтвом. Відео-інсталяція. Аналіз творів Метью Барні, Нам Джун Пайка та Ширін Нешат, Білла Віули.

Тема 13. Ленд-арт (англ. land-art). Виникнення ландшафтного мистецтва як одна з художніх тенденцій у пошуку нових матеріалів, предметів і локацій для творчості і демонстрації у др. пол. ХХ ст. Перетворення промислового об'єкту на витвір мистецтва під назвою «Спиральна гребля» Смітсоном (1970). Монументальні скульптури, матеріалом для яких слугує природа, в розкопках Таррелла та екологічних інсталяціях де Марія та Каравана (1970-і). Колосальні ландшафтні скульптури Голта. Фотографії, схеми та тексти Діббетса, Гондсворті та Лонга з фіксацією їх екскурсій та подорожей з втручанням у ландшафт. Документальний фільм «Провокатори» (2018) та його значення для подальшого розвитку ленд-арту. Український ленд-арт.

Тема 14. Хеппенінг (англ. happening – що трапилося, що сталося) **як форма «тотального театру» в авангардному русі 1960-х.** Роль довкілля, предметів та живих учасників в акції. Рухливі межі між простором хеппінінгу і простором реальності. Відсутність сюжету, парадоксальність дії. Принцип «життя навпаки». Перетікання смислів, спонтанне виникнення асоціативних

зв'язків та символічних тлумачень. Принципи хеппінінгу в антимілітаристських, екологічних, феміністських та інших ліберальних рухах. Аналіз творів Джона Кейджа, Джима Дайна, Роберта Уїтмена.

Тема 15. Цифрове мистецтво (англ. digital-art). Виникнення терміну «цифрове мистецтво». Використання комп'ютерної програми «Amigo» Енді Воргалом (1985 – 1986). Нові методи обробки фотографій за допомогою цифрових технологій Річардом Гамільтоном (1922 – 2011), Андреасом Гурскі (нар. 1955) та Джеффом Воллом (нар. 1946). Виставка Волла в Інституті сучасного мистецтва в Лондоні (1984). Перший «Цифровий салон» у Лондоні (1993). Об'єднання «Joli» та спроби його засновників творити в мережі (1993). Перехід від традиційного плівкового знімання на цифрову фотографію (1997). Інтерактивне цифрове дійство за участю користувачів інтернету у гепіненгу Бруно «The Google AdWords» (2002). Персональна виставка мультимедійних робіт «Priv%ate» Тоні Оуслера у галереї Legmann Maurin у Гонконзі (2018) та її значення для подальшого розвитку цифрового мистецтва.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Аполлон. Терминологический словарь. Изобразительное и декоративное искусство. Архитектура. М., 1997. – 635 с.
2. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. М., 1974.
3. Білецький П. Мова образотворчого мистецтва. К., 1973.
4. Вельфлин Г. Истолкование искусства. М., 1922.
5. Виппер Б. Введение в историческое изучение искусства. М., 1985.
6. Волков Н. Композиция в живописи. М., 1977.
7. Волков Н. Цвет в живописи. М., 1984.
8. Голубева О.Л. Основы композиции. М., 2008.
9. Заварова А. Як дивитись і розуміти твори образотворчого мистецтва. Київ, 1982.

10. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення За заг. ред. Стівена Фартинга, передмова Річарда Корка. Харків, 2019.
11. Иттен Й. Искусство цвета. М., 2013.
12. Раушенбах Б. Пространственные построения в живописи. М., 1980.
13. Гильдебранд А. Проблема формы в изобразительном искусстве. М., 1991.

Допоміжна

14. Алексеева В. Что такое искусство. Вып.1-2. М., 1973, 1979.
11. Алексеев С. О цвете и красках. М., 1962.
12. Аболин Р. Символ и аллегория в скульптуре. «Искусство», 1962, №12.
13. Алпатов М. О композиции. М., 1940.
14. Аркин Д. Образы скульптуры. М., 1961.
15. Брилл Т. Свет. Воздействие на произведения искусства. М., 1983.
16. Ванслов В. Изобразительное искусство и музыкальный театр. — М., 1963.
17. Вейль Г. Симметрия. М., 1968.
18. Герчук Ю. Художественная структура книги. М., 1984.
19. Голубкина А. Несколько слов о мастерстве скульптора. М., 1965.
20. Гончаров А. Об искусстве графики. М., 1960.
21. Гуссман Г. О книге. М., 1982.
22. Даниэль С. Искусство видеть. Л., 1990.
23. Делакура С. Дневник. М., 1950.
24. Дмитриева Н. Изображение и слово. М., 1962.
25. Ермонская В. Основы понимания скульптуры. М., 1964.
26. Жегин Л. Язык живописного произведения. М., 1970.
27. Иогансон Б. Молодым художникам о живописи. М., 1960.
28. Каменский А. Зрителю о живописи. М., 1959.
29. Ковтун Е. Что такое эстамп. Л-д, 1963.
30. Кожинов В. Виды искусства. М., 1960.
31. Колпинский Ю. Как смотреть скульптуру // Художник, 1961, №№: 6, 9.

- 32.Костин В., Юматов В. Язык изобразительного искусства. М., 1978.
- 33.Кохан Н.М. Ленд-арт у контексті сучасного ландшафтного дизайну. Автореф. дис...канд. мистецтвознавства. Харків, 2019.
- 34.Краткий словарь терминов изобразительного искусства. М., 1965.
- 35.Кравков С. Цветовое зрение. М., 1951.
- 36.Кузнецов Э. Художник и книга. Л., 1964.
- 37.Лаптев А. Рисунок пером. М., 1962.
- 38.Лармин О. Художественный метод и стиль. М., 1964.
- 39.Левина Л. О рисунке. М., 1966.
- 40.Либман М. Иконология // Современное искусствознание за рубежом. М., 1964.
- 41.Лотман М. Структура художественного текста. М., 1970.
- 42.Мастера искусства об искусстве. Т.т.1-7. М., 1965-1970.
- 43.Миннарт М. Свет и цвет в природе. М., 1959.
- 44.Ляхов В. Искусство книги. М., 1978.
- 45.Миронова Л. Цветоведение. Минск, 1984.
- 46.Мочалов Л. Художник, картина, зритель. Л., 1963.
- 47.Мочалов Л. Пространство мира и пространство картины. М., 1983.
- 48.Недошвин Г. Беседы о живописи. М., 1964.
- 49.Одноралов Н. Скульптура и скульптурные материалы. М., 1965.
- 50.О композиции / Сб.статей. М., 1959.
- 51.Очерки по истории и технике гравюры. М., 1941.
- 52.Пахомов В. Книжное искусство. Кн.1-2. М., 1961.
- 53.Подобедова О. О природе книжной иллюстрации. М., 1973.
- 54.Полякова Н. Скульптура и пространство. М., 1982.
- 55.Ракитин В. Искусство видеть. М., 1979.
- 56.Раппопорт С. От художника к зрителю. М., 1978.
- 57.Ритм, пространство и время в литературе и искусство. Л., 1974.
- 58.Сак Л., Гельман М. Про композицію в скульптурі. К., 1959.
- 59.Сак Л. Мистецтво скульптури. К., 1971.

60. Сидоров А. История оформления русской книги. М., 1964.
61. Сидоров А. Русская графика начала XX века. М., 1969.
62. Скуридин В. Тональные отношения в живописи // Художник, 1960, № 4.
63. Советы мастеров / Сб. статей. Л., 1973.
64. Содружество наук и тайны творчества / Сб., статей. М., 1968.
65. Соколов М. Границы иконологии и проблема единства творческого метода (к спорам вокруг теории Э. Панофского) // Современное искусствознание Запада о классическом искусстве. М., 1977.
66. Турова В. Что такое гравюра. М., 1963.
67. Турчин В. Внутреннее пространство в скульптуре // Творчество, 1971, № 5.
68. Турчин В. Цвет в скульптуре // Творчество, 1973, № 11.
69. Успенский Б. Поэтика композиции. М., 1970.
70. Фаворский В. О художнике, о творчестве, о книге. М., 1966.
71. Фаворский В. Литературно-теоретическое наследие. М., 1988.
72. Филиппьев Ю. Что и как познает искусство? М., 1977.
73. Флекель М. Искусство и полиграфия. М., 1963.
74. Фолль К. Опыты сравнительного изучения картин. М., 1916.
75. Цырлин И. Виды изобразительного искусства. М., 1961.
76. Фрумкин Р. Цвет, смысл, сходство. Аспекты психолингвистического анализа. М., 1984.
77. Шегель Г. Колорит в живописи. М., 1957.
78. Шмидт И. В мастерской скульптора. Л., 1966.
79. Энгр Д. Об искусстве. М., 1962.
80. Энциклопедический словарь юного художника. М., 1983.
81. Юон К. О живописи. М.-Л., 1937.
82. Ягодковская А. О пейзаже. М., 1963.
83. Ягодковская А. О натюрморте. М., 1965.